

Б. В. Шупік, аспірант кафедри державного управління та земельного кадастру
Класичного приватного університету

ДЕРЖАВНЕ МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ГАЛУЗЕВИЙ РИНОК ТУРИЗМУ

Визначено напрями реалізації державної митної політики в галузі туризму на основі комплексної системи управління. Досліджено шляхи покращання зовнішнього середовища й темпів розвитку туристичної галузі за допомогою державного митного регулювання та податкового стимулювання.

Ключові слова. Державне митне регулювання, туризм, мито, закон, державне податкове стимулювання.

It's formed principles of state customs tourism policy based on an integrated management system. The ways of optimizing the tourist sector due to state customs regulation and tax stimulation are analyzed.

Key words. State customs regulation, tourism, duty, law, state tax stimulation.

Постановка проблеми (постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями). Туристи, які перетинають державний кордон, обов'язково проходять туристичні формальності – процедури перевірки прикордонними службами правильності оформлення виїзних документів, дотримання митних, валютних, медико-санітарних правил. Туристичні формальності, пов'язані з перетином державних кордонів, – невід'ємна частина міжнародного туризму, його головна особливість. З кожним роком Україну відвідують усе більше іноземних туристів, які звикли до високих європейських стандартів сервісу і якості готельних послуг. Щоб задовольнити високі вимоги до устаткування українських готелів та туристичних об'єктів, слід ввозити з-за кордону якісніші матеріали та обладнання для туристичної галузі. Але високі митні ставки зупиняють процес розвитку якісної туристичної інфраструктури в Україні. Такий підхід не сприяє розвитку інфраструктури туристичної галузі України.

© **Б. В. Шупік, 2011**

Аналіз останніх досліджень і публікацій (аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття). Різні аспекти формування державної митної політики були об'єктом дослідження таких науковців, як О. П. Гребельник, Ф. Л. Жорін, О. М. Довбенко, М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Галич, Т. Ткаченко, С. Мельниченко й ін.

Мета статті (формулювання цілей статті (постановка завдання). Покращання ситуації, яка склалась, потребує особливої уваги до пошуку ефективних засобів митного регулювання, що сприятимуть розвитку туристичного ринку і збільшенню туристичних потоків в Україну.

Виклад основного матеріалу (виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів). Правила для мандрівників устанавлюються на підставі міждержавних договорів, чинних міжнародних норм і місцевих звичаїв і є обов'язковими для туристів, туристичних фірм, інших організацій, які мають відношення до міжнародного туризму. Туристичні формальності держави запроваджують з метою державної безпеки, боротьби з незаконною міграцією, міжнародним тероризмом, торгівлею наркотиками, проституцією тощо, а також для гарантування безпеки мандрівників і захисту навколишнього середовища. Туристичні формальності безпосередньо стосуються самих туристів: оформлення закордонних паспортів і віз, проходження митних процедур, валютний, медичний і санітарний контроль. Туристичні фірми теж зобов'язані дотримуватися адміністративних формальностей, до яких належать оформлення ліцензії, сертифіката відповідності на створюваний туристичний продукт, реєстрація в МЗС, присвоєння туристичного референс-номера, акредитація в іноземних посольствах.

Туристичні формальності можна поділити на такі види:

- паспортні та візові;
- сплата мита і валютний контроль;
- медико-санітарні;
- формальності безпеки і страхові.

Недотримання хоча б однієї з формальностей може перешкодити виїзду туриста за кордон. Суворість формальностей впливає на міжнародні туристичні потоки, ускладнюючи пересування людей. Не сприяють зростанню кількості туристичних поїздок, наприклад, складна і затягнута в часі процедура оформлення виїзних документів, надмірно високий консульський збір, запровадження обмежень на обмін валюти.

Державні митні формальності та валютний контроль здійснюються під час перетину державного кордону і передбачають заповнення митної декларації встановленої форми для кожної особи, яка досягла 16-літнього віку. Митна декларація застосовується при митному контролі за товарами і предметами, що належать фізичним особам. Турист зобов'язаний відповісти на всі запитання митної декларації точно і без виправлень, спотворення інформації спричиняє відповідальність згідно із законодавством країни.

У декларацію вносяться відомості про туриста, країну прибуття і країну проходження, мету поїздки, особистий багаж, наявність валюти, предметів старовини і мистецтва, виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінних каменів, диких і домашніх тварин. Зазначаються відомості про заборонені для перевезення речі: зброю, боєприпаси, наркотики, вибухові речовини, радіоактивні матеріали, високочастотні радіоелектронні пристрої. У виїзну декларацію бажано також внести інформацію про нову дорогу кіноапаратуру, біноклі, фотоапарати, відеокамери. Митна декларація зберігається на весь період тимчасового виїзду чи в'їзду і при поверненні пред'являється митним органам. Після завершення контролю співробітник митниці засвідчує декларацію печаткою і залишає в справах митниці з терміном зберігання, визначеним національним законодавством.

При митному контролі митні органи можуть застосовувати спрощений пільговий порядок проходження туристів двома коридорами: "зеленим" і "червоним". "Червоний" коридор використовується для декларування товарів у письмовій формі, "зелений" – в усній. Застосування двох коридорів (каналів) забезпечує прискорення руху пасажиропотоку через державний кордон, збільшення пропускної здатності пунктів пропуску, спрощує роботу митних органів. Безпосередньо перед двоканальною системою митного контролю створюється інформаційна зона (стенди, щити, табло, буклети), призначена для того, щоб туристи могли зробити свідомий вибір форми декларування товарів і відповідного коридору.

При перетині кордонів усі особи однаково відповідальні за сплату мита, податків на додаткову вартість і акцизів, митних зборів. Предмети особистого споживання, які туристи переміщують через кордон, практично в усіх державах звільнені від митних платежів, якщо їх кількість не перевищує певних меж.

Призначення ввезених товарів зумовлюється врахуванням таких факторів:

- характеру товарів (їхніх споживчих властивостей, традиційної практики застосування); наприклад, під час ввезення–вивезення товарів, які звичайно не використовуються у побуті (промислове устаткування, вантажні автомобілі), потрібно довести, що вони необхідні для особистого споживання;
- частоти переміщення товарів – якщо турист періодично ввозить (вивозить) однорідні товари, він повинен довести, що робить це не з комерційною метою;
- обставин поїздки (мета поїздки, тривалість, країна перебування, сума ввезеної чи вивезеної валюти).

Якщо ввезені товари не відповідають переліченим вимогам, туристу доведеться сплатити митні платежі й збори в розмірах, визначених їхньою митною вартістю і кодом товару. Якщо ввезений товар має вартість більшу, ніж зазначені безмитні норми, то турист зобов'язаний сплатити відповідні митні платежі [1, 287].

Тимчасові правила переміщення через митний кордон України іноземної валюти та чеків в іноземній валюті, переказу в Україну/з України іноземної валюти, а також обміну іноземної валюти встановлюються Національним банком України з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

Іноземці та особи без громадянства, що в'їжджають в Україну в період проведення чемпіонату, мають право ввозити в Україну готівкову іноземну валюту та дорожні чеки в іноземній валюті на загальну суму, що не перевищує 30 000 дол. США, або еквівалент цієї суми в іншій іноземній валюті за офіційним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком України на день перетинання митного кордону.

Ввезення та вивезення іноземної валюти і дорожніх чеків в іноземній валюті в сумі, що не перевищує 10 000 дол. США, або еквівалент цієї суми в іншій іноземній валюті здійснюються на умовах усного декларування митним органам.

Іноземці та особи без громадянства, що в'їжджають в Україну в період проведення чемпіонату, мають право вільно ввозити в Україну і вивозити з неї іменні чеки в іноземній валюті, платіжні картки міжнародних платіжних систем, проводити за їх допомогою операції, зокрема отримувати готівку, переказувати за межі України іноземну валюту, що ввезена або переказана в Україну, отримана в Україні за допомогою платіжних карток, іменних та дорожніх чеків, у вигляді отриманих в Україні премій, призів, оплати праці тощо [2].

Одним із найпоширеніших інструментів державного митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є ввізне (імпортне) мито. Відповідно до запропонованої класифікації митного тарифу мито на імпорт та ввізне мито за своєю економічною природою – це еквівалентні поняття. За економічним змістом і характером дії імпортне мито належить до вартісних ринкових регуляторів зовнішньоторговельного обороту, тобто як будь-який податок мито збільшує ціну товару і знижує його конкурентоспроможність.

Хоча імпортне мито – найпопулярніший захід системи економічного інструментарію регулювання зовнішньоекономічної діяльності, але часто його доля в структурі митних платежів не найсуттєвіша. Нарахування з податку на додану вартість значно перевищують надходження з мита під час ввезення товарів. Визначити вплив мита на загальний рівень товарних цін у країні значно важче, ніж розрахувати підвищення цін на імпортні товари. Проте деякі автори, здійснивши такі розрахунки, доводять, що втрати споживачів від загального підвищення внутрішніх цін, яке було результатом застосування імпортного мита в економічно розвинутих країнах, у 4–5 разів перевищували суму стягнутого мита [3, 120].

Для розвитку готельної індустрії дуже вагомим внеском було б введення тарифних пільг на устаткування й меблі для готельних комплексів під час ввезення їх на митну територію України. Тарифні пільги встановлюються відносно товарів, не можуть мати індивідуального характеру і надаються тільки за рішенням Уряду.

Тарифна пільга (преференція) надається на умовах взаємності або в односторонньому порядку при реалізації торгової політики України відносно товару, що переміщується через митний кордон, у вигляді:

- повернення раніше сплаченого мита;
- звільнення від сплати митних платежів;
- зменшення ставки митних платежів (пільгові ставки);
- установлення тарифних квот на преференційне ввезення (вивезення) товару [4, 130].

Державне податкове стимулювання – система платежів та зборів до бюджету держави і місцевих бюджетів, яка спонукає, заохочує фізичних та юридичних осіб до розвитку виробництва, підвищення його ефективності. У практиці функціонування податкового механізму найпоширенішими є такі форми податкового стимулювання: диференціація податкових ставок залежно від соціально-економічного значення галузі та її продукції, повне або часткове звільнення суб'єктів господарювання від сплати податків, надання їм пільг, звуження бази оподаткування, надання податкових канікул та інші форми стимулювання [5].

Державне податкове стимулювання – важливий чинник, що впливає на залучення інвестицій як іноземних, так і внутрішніх. Туристичне підприємство щомісяця сплачує в державну казну значні кошти з оборотних фондів у вигляді податкових платежів. Ці кошти підприємство могло б використовувати на розробку власних нових туристичних маршрутів, на покращання інфраструктури, якщо це готель, санаторій чи будь-який інший заклад розміщення. Ті незначні кошти, що музейні установи отримують за проведення екскурсій, спрямовуються до бюджету, а могли б – на збагачення музейного фонду, на покращання сервісу.

Добре розвинутий туристичний сектор щорічно приносить країнам сотні мільйонів доларів податкових надходжень за рахунок податків на прибуток, на землю, аеропортових і готельних зборів тощо. Проте, коли галузь перебуває на етапі становлення, держава має сприяти якнайшвидшому її розвитку, вкладати кошти. Для прикладу, в Хорватії податок на додану вартість (ПДВ) для більшості товарів та послуг становить 22 %, проте туристичні послуги (проживання в готелях) звільнюються від сплати даного податку. Крім того, застосовуються додаткові стимули для капіталовкладень, відповідно до розміру інвестицій і рівня забезпечення роботою певної кількості персоналу. Інвесторам, що знаходяться в зонах спеціального державного захисту, де корпоративний податок на додану вартість становить від 5 до 15 %, надаються спеціальні привілеї.

Ще одним взірцем наслідування може стати Білорусія. У вересні 2006 р. президент видав указ “Про деякі заходи державної підтримки розвитку туризму Республіки Білорусь”, в якому:

- від ПДВ звільнюються послуги з організації мандрівок іноземних туристів;
- звільнено від митних податків автобуси, що використовуватимуться у фірмах з туристичною метою;
- туристичні об'єкти, що будуть введені в експлуатацію в 2006 р., звільнюються від виплати податку на прибуток за готельні послуги на 3 роки [6].

Державна митна служба України активно включилася в роботу з підготовки та проведення Євро 2012 в Україні. Зокрема, до відкриття престижного змагання на митному кордоні буде збудовано та реконструйовано 29 пунктів пропуску. Основними завданнями та заходами в митній галузі в частині підготовки до проведення фінальної частини чемпіонату Євро 2012 є розбудова кордону (будівництво та реконструкція пунктів пропуску); спрощення процедур митного контролю; визначення митних пільг для створення сприятливого інвестиційного клімату; захист прав інтелектуальної власності УЄФА. Велика увага надається також активній співпраці з Координаційним бюро з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи, Федерацією футболу України, міністерствами, відомствами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо синхронізації дій у підготовці до Євро 2012. Як свідчать перші практичні кроки, багато корисного вдалося почерпнути, активно контактуючи з митними органами країн-сусідів та країн, що мають досвід проведення чемпіонатів такого рівня.

Розглядаючи державне митне регулювання, наголосимо на державних митних пільгах, які застосовуються в Україні. Зокрема, такі пільги практикуються з метою створення сприятливого інвестиційного клімату під час ввезення (пересилання) на митну територію України товарів (крім підакцизних), які не виробляються в Україні або виробляються, але не відповідають технічним характеристикам світового рівня та вимогам міжнародних спортивних організацій. Або ж з метою їх використання для будівництва (капітального ремонту, реконструкції, розширення) і оснащення (придбання обладнання та інвентарю) спортивних споруд, що передбачені щорічним комплексним планом заходів з підготовки та проведення чемпіонату. У таких випадках ввізне мито не справляється (згідно з п. 3 ст. 5 Закону України “Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні”) [6].

Президент України підписав Закон, що спрощує ввезення в Україну предметів, потрібних для підготовки до Євро 2012. Відповідний Закон був ухвалений Верховною Радою 29 червня цього року. Крім мита, товари та предмети, які ввозитимуться для підготовки до Євро 2012, також звільнюються від ПДВ.

Закон не містить перелік предметів, які можна буде ввозити без мита, але вказує, що пільги не можуть поширюватися на підакцизні товари, такі, наприклад, як алкоголь і тютюн. Обсяги та порядок ввезення таких предметів установлюватимуться Кабміном, перелік їх визначатиметься окремим законом. Від введення такого закону в першу чергу виграють компанії, що будують готелі до Євро 2012. Вони зможуть на пільгових умовах ввести в Україну будматеріали, обладнання, меблі та інші товари для запуску готелів.

Також пільги важливі в разі будівництва стадіонів – закупівля імпортованих будівельних матеріалів та обладнання для них без ПДВ і мита значно здешевить вартість споруд.

До предметів, призначених для підготовки та проведення Євро 2012, застосовуватиметься спрощений порядок митного оформлення, який полягає в пропуску через митний кордон України та митного оформлення вищевказаних предметів без подання документів, що підтверджують проведення санітарно-епідеміологічного, ветеринарного, фітосанітарного, радіологічного, екологічного видів контролю, сертифікатів походження, якості та відповідності, дозволів, свідоцтв, посвідчень, ліцензій, висновків та інших рішень уповноважених органів державної влади.

Раніше Верховна Рада ухвалила закон, що припускає пільги для готелів, які увійдуть до списку УСФА. Пропонується на 10 років (починаючи з 1 січня 2011 р.) звільнити від оподаткування прибуток, отриманий готелями категорій “п’ять зірок”, “чотири зірки” і “три зірки”, у разі, якщо ці готелі (у тому числі новозбудовані, реконструйовані або в яких проведено капітальний ремонт або реставрація існуючих будівель і споруд) були введені в експлуатацію до 1 вересня 2012 [7].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, туристична галузь України має значний потенціал для свого розвитку. У країні недостатня кількість готелів європейського класу, і це стримує приїзд до нас заможних іноземних туристів. У той же час закордонні міжнародні готельні мережі не поспішають розвивати в Україні свій бізнес. Це спричинено тим, що за світовими стандартами якості, обладнання та інтер’єр таких готелів становлять високоякісні матеріали, що не виробляються в Україні, їх потрібно завозити, а це потребує сплати високих митних платежів, що робить цю діяльність непривабливою для інвесторів. Поліпшення ситуації може значно прискорити державна митна і податкова політика, керуючись досвідом європейських туристичних країн. Послідовна і зважена діяльність держави в цій сфері приведе до значно швидшого розвитку туристичної галузі, що вже можна спостерігати під час будівництва туристичної інфраструктури до Євро 2012.

Список використаних джерел

1. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник / Мальська М. П., Антонюк Н. В., Галич Н. М. – К. : Знання, 2008. – 661 с.
2. Про організацію та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 31. – Ст. 405.
3. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підручник / Гребельник О. П. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 696 с.
4. Жорін Ф. Л. Правові основи митної справи в Україні : навч. посібник / Жорін Ф. Л. – К. : КНЕУ, 2001. – 248 с.
5. Ткаченко Т. Тенденції розвитку світового туризму / Т. Ткаченко, С. Мельниченко // Вісник КНТЕУ. – 2004. – № 6. – С. 80–85.
6. Довбенко О. М. Податкове стимулювання інвестицій в туристичний комплекс України / О. М. Довбенко // Формування ринкової економіки : науковий збірник КНЕУ. – 2007. – С. 35.
7. Что можно будет ввозить в Украину без налогов [Электронный ресурс] // Газета “Дело”. – Режим доступа : <http://delo.ua/ukraine/chto-mozhno-budet-vvozit-v-ukr-143145>.